

Waterbeheer in de Lage Landen

Een rechtsvergelijking tussen
Nederland en Vlaanderen

Cathy Suykens, Marleen van Rijswijk,
Herman Havekes en Bente de Leeuw

Veel overeenkomsten maar ook subtiële en minder subtiële verschillen. Dat beeld rijst op uit het boek *Waterbeheer in de Lage Landen* waarin de bestuurlijk-juridische aspecten in de schijnwerpers staan. Wordt Vlaanderen de inspiratiebron van Nederland in plaats van andersom?

RECHTSVERGELIJKING NEDERLANDS EN
VLAAMS WATERBEHEER IN NIEUW BOEK

**'Nederland heeft
last van de wet
van de remmende
voorsprong'**

TEKST HANS KLIP

B

'In Vlaanderen hebben we heel goede instrumenten voor het waterbeheer ontwikkeld'

Cathy Suykens

Marleen van Rijswick

Bente de Leeuw

Nederlanders hebben nog steeds de neiging te denken dat zij de besten ter wereld zijn als het gaat om waterbeheer. De verhouding met de zuiderburen is echter aan het veranderen, constateert Marleen van Rijswick, hoogleraar Europees en nationaal waterrecht aan de Universiteit Utrecht.

"Tien jaar geleden was Nederland duidelijk een voorloper en vormde daarmee een inspiratiebron voor Vlaanderen. Nu hebben we last van de wet van de remmende voorsprong. In Vlaanderen is goed nagedacht over hoe wij bepaalde zaken hebben opgelost. Dat is vervolgens beter in de eigen gewestelijke wetgeving geregeld."

In het nieuwe boek *'Waterbeheer in de Lage Landen; een rechtsvergelijking tussen Nederland en Vlaanderen'* worden de overeenkomsten en verschillen nader onder de loep genomen. De twee landen kunnen in veel opzichten van elkaar leren, is de boodschap.

De Vlaamse senior onderzoeker Cathy Suykens (Universiteit Utrecht en tevens werkzaam in de energiesector) ziet dat ook. "Het beeld bestaat dat Vlamingen opkijken naar Nederland op het vlak van waterbeheer. Maar we hebben intussen heel goede instrumenten ontwikkeld, blijkt uit het boek. Dat vind ik het meest opvallend en had ik niet zo verwacht."

Subtiel

Het boek is een initiatief van de Universiteit Utrecht en de Stichting Schilthuisfonds waarbij werd samengewerkt met het Delta Climate Centre in Zeeland en spruit voort uit een in maart gehouden congres over hetzelfde thema. Suykens licht toe. "Wij delen de stroomgebieden van rivieren en het Europees juridisch kader. Er zijn veel gelijkenissen in het waterbeheer, maar toch ook subtiele en minder subtiele verschillen. We vonden het belangrijk om die in een breed verband te vergelijken."

Het gaat om een bundeling van twaalf bestuurlijk-juridische bijdragen waaraan steeds deskundigen uit beide landen meewerkten. Volgens Suykens – zelf coauteur van een verhaal over duinenbescherming – is er een beetje aan matchmaking gedaan. "We kozen er bewust voor om zowel experts met veel senioriteit te betrekken bij dit boek als mensen die net met hun carrière zijn begonnen, en alles wat ertussenin zit. De auteurs kijken met een toekomstgerichte blik naar de uitdagingen in het waterbeheer. Hun bijdragen zijn niet alleen interessant voor wetenschappers maar zeker ook voor mensen uit de praktijk."

Verbeelding

Dat beaamt promovenda Bente de Leeuw. Zij vormde samen met Suykens, Van Rijswick en Herman Havekes >

(tot september bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Utrecht) het redactieteam vanuit het Utrecht Centre for Water, Oceans and Sustainability. "Het boek is toegankelijk. Het water- en het milieurecht spreken ook tot de verbeelding en zijn vaak zonder echte juridische kennis goed te begrijpen." Sommige beschreven oplossingen zijn out-of-the-box, zegt De Leeuw. "Dat geldt bijvoorbeeld voor het mogelijk wat controversiële onderwerp van het rechten toekennen aan rivieren. Hierover is een mooie bijdrage opgenomen." Zij behandelt zelf met twee andere auteurs de Europese Natuurherstelwet die recent in werking is getreden. De conclusie is dat de verordening geen vorm van verlichte despotie vanuit Brussel is, zoals de vele Vlaamse en Nederlandse tegenstanders stellen. Integendeel, de lage landen kunnen zich hierdoor juist verder verzoenen met hun waterrijke, roemruchte verleden. De Leeuw gaat in haar promotieonderzoek door met dit onderwerp. "Het was voor mij erg leerzaam om samen te werken met auteurs die zoveel ervaring hebben."

Grondwet

Volgens Van Rijswijk is het goed gelukt om in vrij korte bijdragen over te brengen hoe Nederland en Vlaanderen van elkaar kunnen leren. Zij geeft het voorbeeld van een groot verschil. "In tegenstelling tot Nederland heeft Vlaanderen een constitutioneel hof. Dat is niet per se beter, maar je zou wel willen dat ook in Nederland het recht op een schoon leefmilieu zou worden erkend en in de Grondwet opgenomen. Dat kent ons land niet."

Ook op verschillende andere terreinen heeft Vlaanderen het in haar ogen beter voor elkaar, zoals bij de regelgeving voor wateroverlast in stedelijk gebied. "Hierdoor moeten burgers veel hemelwater bergen op hun eigen grond." Daarnaast geldt in Nederland nu het principe 'water en bodem sturend'. In Vlaanderen heeft de watertoets een vergelijkbare functie, vertelt Van Rijswijk. "Dat is wel sterker juridisch

geborgd en daardoor veel effectiever." Suykens noemt als voorbeeld de beprijzing van drinkwater. Vlaanderen hanteert een basistarief en een comforttarief, iets waarvoor in Nederland de handen nog niet op elkaar gaan. Het dagelijks drinkwaterverbruik per persoon is aan Vlaamse kant aanzienlijk lager: gemiddeld 81 om 128 liter (2023). "De vraag is of dat komt door het gedifferentieerde tarief. Ook de wettelijk verplichte opvang van hemelwater en het hergebruik daarvan hebben er mogelijk mee te maken."

Praktijk

Van Rijswijk plaatst nog een kanttekening. "Het is goed om te benadrukken dat er een verschil is tussen wat in de wet staat en hoe iets in de praktijk gebeurt. Dat geldt voor beide landen. De Vlaamse PFAS-schandalen in het Scheldegebied zijn bijzonder zorgelijk, terwijl het ook niet geruststellend is wat aan onze kant bij Chemours aan de hand is." En het blijft zo dat Vlaanderen en Nederland elkaar over en weer kunnen inspireren. "Vlaanderen raakt nog steeds geïnspireerd door onze waterschappen."

Er is dan ook een frappant onderscheid wat betreft de fundamentele organisatie, merkt Suykens op. "In Vlaanderen is er een enorme versnippering met 112 waterbeheerders voor de onbevaarbare waterlopen. Het waterbeheer is op gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau neergelegd en ook bij de polders en waterringen, die nog het meest lijken op waterschappen. Zij moeten wel samenwerken over de grens, maar het grote aantal waterbeheerders maakt dat soms lastig."

Ook de bevoegdheden maken van de Nederlandse waterschappen een

krachtiger institutionele vorm, voegt Van Rijswijk toe. "Zoals de mogelijkheid tot het maken van eigen regelgeving en de onafhankelijke financiering." De nieuwe Vlaamse regering-Diependaele wil de versnippering aanpakken, vertelt Suykens. In het regeerakkoord gaat een halve pagina over de herstructurering van het waterbeleid. "Met Nederland duidelijk als inspiratie gaan we werken met waterschappen die verantwoordelijk zijn voor het operationeel beheer. Andere actoren zoals het gewest en de provincies zitten dan in het bestuur. De uitwerking moet nog komen, maar het betekent een fundamentele verandering van het waterbeheer in Vlaanderen."

Nieuwsgierig

Van Rijswijk hamert tot slot op het belang van samenwerking. "Zowel Nederland als Vlaanderen staat voor grote opgaven in het waterbeheer. Daaraan moeten we gezamenlijk werken." Het idee bestaat volgens haar dat eigenlijk alles een crisis is. "Daarvan moeten we af. Wees nieuwsgierig en kijk met een open blik naar hoe je complexe problemen kunt aanpakken. Wij hebben in Nederland onder andere het Deltaprogramma, de waterschappen en fantastisch drinkwater. Maar er is nog zoveel meer en daarbij kunnen we leren van Vlaanderen en andere landen." •

'Waterbeheer in de Lage Landen; een rechtsvergelijking tussen Nederland en Vlaanderen' verscheen in september en is een uitgave van het Koninklijk Nederlands Waternetwerk. Het boek kost 24,95 euro (excl. verzendkosten). Bestellen kan door een mail te sturen aan info@waternetwerk.nl

